

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen 2025

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan ja raportoidaan vuosittain. Valvontasuunnitelman toteutuminen raportoidaan Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta, mutta järjestelmä on päätetty kokonaisuudessaan uudistaa ja osana uudistusta se ajettiin alas loppuvuodesta 2024. VYHA:n kokonaisuudistuksen myötä toteuman arvioinnin raportointi tulee uudistumaan sisältäen useampia ja tarkempia kysymyksiä valvonnan toteutumisesta. Uudistettu VYHA otettiin käyttöön syksyllä 2025, mutta järjestelmän uudistus on vielä kesken. Tämän takia ympäristöterveydenhuollon yksiköiden valvonnan toteutumaa ei voida vielä raportoiden järjestelmän kautta. Vuoden 2025 valvontasuunnitelman toteutuminen raportoidaan keskusviranomaisilta tulleiden ohjeiden mukaisesti.

Ympäristöterveyslautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja lautakunnan kokouksen pöytäkirjaote toimitetaan Ruokaviraston kirjaamoon 28.2. mennessä. Etelä-Satakunnan ympäristöterveyslautakunta käsittelee vuoden 2025 toiminnan toteutumista kokouksessaan 3.3., joten valvonnan toteutumisesta laadittu raportti ja lautakunnan kokouksen pöytäkirjaote toimitetaan Ruokavirastolle vasta kokouksen jälkeen.

Valtakunnallisessa ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 on esitetty tarkempi luettelo arvioitavista asioista. Valtakunnallisen ohjelman mukaan arvioitavia asioita ovat suunnitellun toiminnan ja valvonnan tehokkuus sekä tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä suhteessa valvontasuunnitelmaan, toiminnan laadullinen arviointi, valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen, voimavarat, toiminnan kehittämistarpeet sekä arviointi- ja ohjauskäynnit.

Tehtyjä tarkastuksia, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyjä ja muita valvontatoimenpiteitä samoin kuin valvonnan kohteita koskevat tiedot on kirjattu Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen tietojärjestelmään (Vati), missä ne ovat suoraan keskusviranomaisten käytettävissä. Tietojärjestelmään voidaan kirjata elintarvikevalvonnan, terveydensuojeluvalvonnan, tupakkalain ja lääkelain mukaisen valvonnan tiedot. Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan käyttöön ei ole saatu valtakunnallista tietojärjestelmää.

Ruokavirasto on 4.12.2025 julkaissut ohjeen elintarvikeketjun valvonnan VASU-raportointiin viranomaisissa. Ohjeen mukaan kuntien valvontayksiköt tallentavat valvontayksiköitä koskevat tiedot Pikantin Vasu-raportointitilaan 28.2. mennessä. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen kohde- ja valvontatiedot sekä näyte- ja tutkimustiedot toimitetaan Vatin kautta. Lisäksi valvonnan onnistumisesta tulee laatia raportti tai arviointi, jossa arvioidaan valvontaa ja sen onnistumista kokonaisuutena. Ruokaviraston mallin mukaan raportissa tulisi arvioida valvonnan vaikuttavuuden toteutumista, valvontasuunnitelmien toteutumista, toiminnan ja tuotteiden säännöstenmukaisuutta, auditointeja ja muuta saatua palautetta, ennaltaehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä, valvonnan resursseja sekä muutoksia seuraavien vuosien valvontaan.

Terveydensuojelulain ja tupakkalain valvonnan toteutumisen arviointi toteutetaan lisäksi Webropol-kyselyllä, johon tulee vastata 30.4.2026 mennessä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään toiminnan seuraamisessa ja kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Arviointiraportin laatimisen lisäksi valvontasuunnitelman toteutumista seurataan ja käsitellään säännöllisesti pidettävissä terveysvalvonnan, valvontaeläinlääkäreiden ja eläinlääkintähuollon työkokouksissa. Valvontasuunnitelman toteutumisesta raportoidaan vuoden aikana säännöllisesti Etelä-Satakunnan ympäristöterveyslautakunnalle.

1 Yleistä

1.1 Toimintaympäristön muutokset

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto aloitti toimintansa 1.1.2023 uutena ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueena. Yhteistoiminta-alueen vastuulle siirtyivät Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston ympäristöterveydenhuollon ja Rauman kaupungin ympäristöterveydenhuollon yksiköiden tehtävät. Vastuukuntana ja henkilöstön työnantajana toimii Säkylän kunta. Ympäristöterveydenhuolto toimii osana Etelä-Satakunnan ympäristötoimistoa. Ympäristöterveydenhuollon monijäsenisinä toimieliminä toimii Etelä-Satakunnan ympäristöterveyslautakunta, joka sijoittuu Säkylän kunnan organisaatioon. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueeseen ei ole tullut muutoksia vuoden 2025 aikana. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto järjestää ympäristöterveydenhuollon palvelut Euran ja Säkylän kunnissa sekä Rauman, Kokemäen ja Huittisten kaupungeissa.

Vuoden 2025 aikana jatkettiin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen toimintakäytäntöjen kehittämistä, yhtenäistämistä ja vakiinnuttamista. Yhteistoiminta-alue on todettu toimivaksi kokonaisuudeksi ja suurempi henkilöstömäärä on vähentänyt yksikön haavoittuvuutta. Suurempi henkilöstömäärä on myös mahdollistanut terveydensuojelu- ja elintarvikevalvonnan tiimityöskentelyn, joka on mahdollistanut tarkastajien paremman erikoistumisen.

Terveysvalvonnan toimipisteet ovat Raumalla, Huittisissa ja Säkylässä. Asiakaskäynnit toimipisteissä ilman ajanvarausta ovat harvinaisia ja terveystarkastajien liikkuvan työnkuvan takia suositellaan asiakkaita varaamaan etukäteen aika tapaamiselle. Rauman toimipisteessä on ympäristöterveydenhuollon toimisto, jossa asiakkaita palvellaan arkipäivisin kello 9 – 11 ja 13 – 15. Valvontaeläinlääkärien toimitilat ovat Raumalla, Säkylässä ja Huittisissa. Eläinlääkintähuollon vastaanotot ovat Huittisissa, Kokemäellä ja Eurassa sekä Raumalla kahdessa eri osoitteessa. Ympäristöterveydenhuollon toimipisteissä ei tapahtunut muutoksia vuoden 2025 aikana.

Koko ympäristöterveydenhuollon vuoden 2025 toimintaa on verrattu vuoden 2024 toimintaan liitteessä 1. Vuoden 2025 toiminnan toteutumisessa ei tapahtunut merkittävää muutosta vuoteen 2024 verrattuna. Säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden määrissä havaittiin laskua kaikkien valvontasektoreiden kohdalla. Eläinlääkintähuollon pieneläinten ja suurelainten hoitokäyntien määrät olivat korkeammat kuin vuonna 2024. Käyntimääriin vaikuttaa se, että vuonna 2025 kunnaneläinlääkärien virat olivat pääsääntöisesti koko vuoden täytettyinä ja pidempiin poissaoloihin saatiin sijaiset. Myös eläinsuojelun ja eläintautivalvonnan käyntimäärät olivat edellisvuotta korkeammat.

Asunnontarkastusten ja muiden terveystarkastusten liittyvien tarkastusten määrä väheni edelleen vuoden 2025 aikana. Selvää syytä tähän ei ole, mutta osa asunnontarkastuksista on hoidettu ohjauksen ja neuvonnan kautta eikä viranomaisista ole tarvittu terveystarkastusten selvittämiseen.

1.2 Tieto- ja laatu järjestelmät, varautuminen

1.2.1 Tietojärjestelmät

Terveysvalvonnalla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmä (Vati). Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto osallistuu Vatin kuntarahoitushankkeeseen, jonka tarkoituksena on kehittää Vatin nykyisiä toiminnallisuuksia. Kunnilta saatu rahoitus on tarkoitettu käyttämään järjestelmässä olevien puutteiden korjaamiseen ja käytettävyyden parantamiseen. Vatin kuntarahoitushanke toteutuu vuosien 2025–2027 aikana ja siihen osallistuu 30 valvontayksikköä. Tällä hetkellä valtiolta saatava rahoitus riittää ainoastaan järjestelmän ylläpitämiseen. Järjestelmän kehitystyöhön osallistuttiin vuoden 2025 aikana resurssien niin salliessa.

Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tiedonhallintaan ei ole toimivaa tietojärjestelmää. Valtakunnallisen tiedonhallintajärjestelmän kehittäminen eläinten hyvinvointilain ja eläintautilakien mukaisen valvonnan tiedonhallintaa ja raportointia varten on edelleen kesken. Eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskertomukset tallennetaan Säkylän kunnan Dynasty-asianhallintajärjestelmään.

Eläinlääkintähuollossa on ollut käytössä KliniQ-potilastietojärjestelmä syyskuusta 2023 alkaen. Potilastietojärjestelmän käyttöön on oltu tyytyväisiä, mutta järjestelmän syvällisempään käyttöön ei ole

pystytty perehtymään. Vuoden 2025 lopulla potilastietojärjestelmä päivitettiin vastaamaan 1.1.2026 voimaan tulevaa eläinlääkintähuoltolakia. Eläinlääkärien käyntitiedot saadaan potilastietojärjestelmästä.

1.2.2 Laatu järjestelmä

Vuonna 2025 järjestettiin terveystarkastuksen laatu päivä. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon toimintakäsikirjaan kuuluvat toimintaohjeet saatiin vuoden aikana vastaamaan uutta organisaatiota ja toimintaohjeiden osalta siirryttiin ylläpitovaiheeseen. Toimintaohjeisiin tehdään tarvittavia muutoksia ja niitä käsitellään terveystarkastuksen työkokouksissa sekä laatu päivässä. Erityisesti kiinnitetään huomiota, että toimintaohjeet ovat voimassa olevien säädösten ja ohjeistusten mukaisia. Toimintakäsikirjaan kuuluvat toimintaohjeet varmistavat toimintatapojen yhtenäisyyttä ja valvonnan tasapuolisuutta sekä auttavat uuden työntekijän perehdyttämisessä. Laatu järjestelmään kuuluvan toimintakäsikirjan päivittämistä jatketaan vuonna 2026.

Vuonna 2025 järjestettiin eläinlääkintähuollon laatu päivä. Eläinlääkintähuollon laatu järjestelmän kehittämistä jatkettiin yksikön sisäisten toimintaohjeiden laatimisella.

1.2.3 Varautuminen

Vuoden 2025 keuhkolla osallistuttiin ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen valmiusharjoitukseen YMPPI24/25. Harjoitus keskittyi säteilyvaaratilanteen jälkivaiheeseen. Harjoituksen tavoitteena oli kehittää valvontayksikön toimintaa ja osaamista häiriötilanteessa, testata olemassa olevia toimintaohjeita, tunnistaa kehittämiskohteita toiminnassa, testata päätöksentekoa ja harjoitella oikea-aikaista ja selkeää viestintää kohderyhmille. Harjoituksen palautetilaisuus järjestetään keuhkolla 2026. Vuoden 2025 aikana osallistuttiin Satakunnan hyvinvointialueen koolle kutsumaan Satakunnan alueellisen varautumisen yhteistyöryhmän toimintaan.

Rauman terveystarkastuksen toimipisteen varavoimaleite käynnistettiin säännöllisesti. Vuoden aikana testattiin Virve-puhelinten toiminta. Annosnopeusmittareiden käyttöä harjoitettiin Satasairaalan järjestämässä koulutuksessa yhdessä Porin ympäristöterveydenhuollon yksikön kanssa. Ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelman päivittäminen aloitettiin, mutta sitä ei saatu valmiiksi vuoden 2025 aikana. Suunnitelman päivittämistä jatketaan vuonna 2026.

Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontui kerran. Vuoden aikana käsiteltiin 22 sairastumis- ja haittailmoitusta (SAHA-ilmoitus). Suurin osa näistä ilmoituksista koski elintarvikkeita. Vuonna 2025 tehtiin yksi ruokamyrkytys epidemia ilmoitus.

1.3 Henkilöstön koulutus

Koulutusta kertyi toimintavuonna terveystarkastajille ja hygieenikkoeläinlääkäreille yhteensä noin 34 kokonaista koulutuspäivää. Kunnaneläinlääkäreille kokonais koulutuspäiviä kertyi yhteensä noin 30. Vuoden aikana oli runsaasti muutaman tunnin etäkoulutuksia, joita ei ole laskettu mukaan edellä mainittuihin lukuihin. Näistä muutaman tunnin etäkoulutuksista kertyi terveystarkastajille yhteensä 63 tuntia ja eläinlääkäreille 14 tuntia koulutusta.

Terveystarkastuksessa on pyritty vahvistamaan asumisterveyteen ja sisäilmaongelmiin liittyvää osaamista kouluttamalla näitä viranomaistehtäviä hoitava terveystarkastaja rakennusterveysasiantuntijaksi. Vuoden 2025 aikana oli tavoitteena, että terveystarkastaja aloittaisi rakennusterveysasiantuntijaopinnot, mutta koulutusta ei järjestetty vuoden 2025 syksyllä ja koulutuksen aloittaminen siirrettiin vuoteen 2026.

Koulutustilaisuuksien lisäksi osaamista on ylläpidetty seuraamalla omatoimisesti keskusviranomaisten viestintää, alan kirjallisuutta ja lainsäädännön muutoksia. Käytyjen koulutusten antia ja ajankohtaisia kysymyksiä on käsitelty elintarvike- ja terveydensuojelutiimien kokouksissa sekä tarvittaessa terveystarkastuksen työkokouksissa. Tietoa on myös hankittu tarpeen mukaan aktiivisesti erilaisista lähteistä, esimerkiksi ongelmalliseen aihealueeseen perehtyneiltä asiantuntijoilta.

Kunnaneläinlääkäreitä rekrytoitaessa eläinlääkärin ammatinharjoittamisoikeuteen liittyvät tiedot tarkistetaan aina eläinlääkärirekisteristä. Vakituisten henkilöstön ammatinharjoittamisoikeus tarkistetaan säännöllisesti.

1.4 Henkilöstö ja voimavarojen riittävyys

1.4.1 Henkilövoimavarat ja henkilöstömuutokset

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstöön kuuluivat ympäristöterveydenhuollon johtaja, hygieenikkoeläinlääkäri, yhdeksän terveystarkastajaa, kuusi kunnaneläinlääkäriä, kaksi valvontaeläinlääkäriä sekä neljä hallintopalvelusihteeriä. Hallintopalvelusihteerien työstä 1,5 henkilötyövuotta käytettiin ympäristöterveydenhuollon tehtäviin. Lisäksi ympäristöpäällikkö käyttä työstään noin 10 % ympäristöterveydenhuollon tehtäviin.

Vuonna 2024 pitkään ympäristöterveydenhuollon johtajana työskennellyt viranhaltija irtisanoutui. Virkaa ei laitettu hakuun vaan virka täytettiin sisäisillä järjestelyillä vuoden 2025 syyskuun loppuun asti. Ympäristöterveydenhuollon johtajaksi siirtyi pitkään terveydensuojeluvalvonnassa tarkastajana ollut viranhaltija. Etelä-Satakunnan ympäristöterveyslautakunta vakinaisti virkaa hoitaneen viranhaltijan ympäristöterveydenhuollon johtajaksi vuonna 2025.

Alkuvuodesta 2025 kaksi terveystarkastajan virkaa (terveydensuojelu) oli täyttämättä tammikuun ja helmikuun ajan. Toiseen virkaan saatiin vakituinen viranhaltija maaliskuun alussa. Toiseen virkaan otettiin sijainen maaliskuun alusta ja virkaan saatiin vakituinen viranhaltija lokakuun alusta alkaen. Muuten terveystarkastajan henkilöstössä ei ollut vajautta vuoden aikana ja pidempiin sijaisuuksiin saatiin sijaiset melkein välittömästi sijaisuustarpeen ilmaantuessa. Kesällä terveystarkastajan otettiin yksi lyhytaikainen sijainen yhden terveystarkastajan virkavapaan ja vuosiloman ajalle. Terveystarkastajien kaksiterveystarkastajaa työskenteli osa-aikaisesti (60 % ja 80 %).

Eläinlääkintähuollossa eläinlääkäreiden viroissa ei ollut merkittävää vajautta vuoden 2025 aikana. Kunnaneläinlääkäreiden pidempiin poissaoloihin saatiin sijaiset. Myös yhden kunnaneläinlääkärin osa-aikaiseen virkavapauteen saatiin sijainen. Eläinlääkintähuollossa sijaisten ottaminen oli välttämätöntä ennen kaikkea päivystysten hoitamiseksi. Eläinlääkintähuollon päivystysten sijaisrekrytoinnit olivat edelleen ajoittain työlaita, mutta onnistuivat hyvin eikä päivystysten järjestämisessä ollut merkittäviä puutteita.

Ympäristöterveydenhuollolla oli vuonna 2025 käytettävissään terveystarkastajan ja eläinlääkintähuollon tehtäviin laskennallisesti noin 20 henkilötyövuotta. Toteutunut henkilötyövuosimäärä oli noin 19,6 henkilötyövuotta.

1.4.2 Terveystarkastus

Terveystarkastuksen tarkastusten tarve määritetään valtakunnallisten suositusten mukaisen riskinarvioinnin tai kohteelle tehdyn kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Vuodelle 2025 suunnitellut tarkastukset saatiin tehtyä kattavasti ja voimavarat riittivät myös vastaamaan valvontasuunnitelman ulkopuolisten tarkastusten tarpeeseen. Suunniteltujen tarkastusten toteutumaluvut valvontakohdetyypeittäin esitetään jäljempänä toimialakohtaisesti.

Nykyiset henkilövoimavarat voidaan arvioida riittäviksi valtakunnallisten valvontaohjelmien mukaisen valvonnan toteuttamiseen. Tämä kuitenkin edellyttää, että koko henkilöstö on käytettävissä ja että ylimääräisiä, merkittävästi työpanosta vaativia tehtäviä tai tapahtumia ei esiinny. Jotta terveystarkastuksessa saavutetaan valvonnalle asetetut tavoitteet, tulee erityisesti kiinnittää huomiota viransijaisten saamiseen viranhaltijoiden pidempiaikaisten poissaolojen ajaksi.

Vuonna 2025 oli tavoitteena tehdä maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksia. Näiden tarkastuksen osalta ei päästy tavoitteeseen täysin. Vuodelle suunniteltuja sikaloiden alkutuotannon tarkastuksia ei myöskään pystytty toteuttamaan vuoden aikana.

Vuosittain varsinkin terveydensuojeluvalvonnassa tehdään paljon sellaista terveyshaittojen ehkäisemiseksi tärkeää työtä, joka ei ole suunnitelmallista. Henkilövoimavarojen merkittävä käyttäminen esimerkiksi asumisterveys- ja sisäilma-asioihin on katsottu tärkeäksi. Myös kansainvälisen terveyssäännösten mukaisten laivatarkastusten toteuttaminen Rauman satamassa on priorisoitu korkealle. Terveydensuojelussa käsiteltiin vuoden aikana 59 lausuntopyyntöä. Sairastumis- ja haittailmoitusten käsittely vie aikaa sekä elintarvikevalvonnassa että terveydensuojelussa. Toimijoiden neuvontaan ja ohjaukseen menee myös aikaa huomattavasti.

1.4.3 Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuollon nykyiset henkilövoimavarat on koettu riittäviksi. Kunnaneläinlääkäreiden lisäksi alueella on useita yksityisiä palveluntarjoajia. Kuusi kunnaneläinlääkärä on vähimmäismäärä, joka tarvitaan jatkuvasta ympärivuorokautisesta eläinlääkäripäivystyksestä huolehtimiseen.

Eläinlääkintähuollon 50 % sijaistavan kunnaneläinlääkärin virkaa ei täytetty vuoden aikana. Sijaistavan kunnaneläinlääkärin 50 % viran täyttämällä voitaisiin luoda toimintavarmuutta päivystykseen sekä vähentää ulkopuolisten sijaisten käyttämistä varsinkin lyhyisiin kunnaneläinlääkärien poissaoloihin. Kunnaneläinlääkärit tekevät myös joitakin säännöllisesti toistuvia virkatehtäviä myös.

Valvontaeläinlääkärit hoitavat eläinten hyvinvointilain mukaisen valvonnan alueella. Tarkastuksia eläinten hyvinvointilain mukaisesti tehdään epäilyyn perustuen tai ilman epäilyä. Epäilyyn perustuvat tarkastukset hoidetaan kiireellisyysjärjestyksessä ja ne pystyttiin hoitamaan kattavasti vuoden 2025 aikana. Ilman epäilyä tehtävät tarkastukset hoidetaan ajan salliessa ja vuoden 2025 aikana tarkastustarpeeseen ei pystytty vastaamaan. Valvontaeläinlääkärien työaika on koettu riittäväksi epäilyyn perustuvien tarkastusten tekemiseen, mutta työaika ei riitä ilman epäilyä tehtäviin tarkastuksiin. Valvontaeläinlääkärit hoitavat myös eläintautivalvontaan liittyvän näytteenoton alueella.

1.5 Tiedottaminen

Vuonna 2025 tiedotettiin Korven uimarannan uimakielloista ja uimakiellon purkamisesta. Vuoden lopulla tiedotettiin tulevan vuoden valvonnan perusmaksujen ja vuosittaisten valvontamaksujen perimisestä. Lisäksi tiedotettiin uuden eläinlääkintähuoltolain voimaan tulosta 1.1. 2026 ja sen vaikutuksista kunnallisen eläinlääkintähuollon asiakasmaksuihin. Internet -sivuja pidettiin ajan tasalla ja sisältöä kehitettiin jonkin verran.

1.6 Maksutulot

1.6.1 Terveysvalvonta

Terveysvalvonnassa tuloja kertyi valvonnan perusmaksuista sekä suoriteperusteisista valvontamaksuista yhteensä 404 600 €. Tästä summasta elintarvikevalvonnan osuus oli 206 100 €, terveydensuojeluvalvonnan osuus 114 500 € sekä tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan osuus 84 000 €. Tulojen kertymä ylitti budjetoidun noin 49 600 €.

Elintarvikevalvonnan maksuista valvonnan perusmaksujen osuus oli 80 100 €, tarkastuksista perittyjen valvontamaksujen osuus noin 104 800 €, ilmoitusten ja hakemusten käsittelymaksujen osuus noin 14 900 € ja vientitodistusten kirjoittamisesta perittyjen maksujen osuus noin 6 300 €.

Terveydensuojeluvalvonnassa perusmaksuja perittiin 38 100 €, laivatarkastusmaksuja noin 13 200 €, muita tarkastusmaksuja noin 38 500 €, ilmoitusten käsittelymaksuja noin 6 400 € ja näytteenottomaksuja noin 18 300 €.

Tupakkalain ja lääkelain mukaisesta valvonnasta perityistä maksuista 16 000 € saatiin hakemusten käsittelystä. Vuosittaisista valvontamaksuista kertyi noin 68 000 €.

Kaikki maksutulot kirjautuvat ympäristöterveydenhuollon tuloiksi. Terveysvalvonnan maksutulot vastasivat noin 8,5 terveystarkastajan virasta aiheutuvia henkilöstökuluja. Valvontamaksutuloilla katettiin vuonna 2025 noin 48 % terveysvalvonnan kaikista toimintakuluista.

1.6.2 Eläinlääkintähuolto

Eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien hoidon järjestämisestä laskutettiin valtiolta noin 258 400 €, mikä ylitti budjetoidun noin 18 400 €:lla. Laskutus tehdään toteutuneiden kustannusten perusteella. Valtiolta laskutettua määrää vastaava summa on kulunut valvontaeläinlääkäreiden palkkoihin sivukuluineen, matkakorvauksiin, valvontaeläinlääkäreille hankittuihin työvälineisiin ja valvontaeläinlääkäreiden tehtävistä aiheutuneisiin muihin kuluihin sekä kunnaneläinlääkäreille valvontatehtävistä maksettuihin korvauksiin, palkan sivukuluihin ja muihin kyseisiin tehtäviin liittyviin kuluihin. Valtiolta laskutettu summa sisältää lisäksi laskennallisen korvauksen hallinnollisiin tehtäviin käytetystä ajasta. Koska valtiolta laskutettu summa vastaa kustannuksia, ei budjetoitujen maksutulojen ylittyminen vaikuta toimintakatteeseen.

Maksullisesta päivystyspuhelimesta kertyvät tulot laskivat hieman vuodesta 2024. Tuloja kertyi noin 8 800 €. Vuonna 2024 näitä tuloja kertyi noin 9 300 €.

1.7 Arviointi- ja ohjauskäynnit sekä auditoinnit

Vuoden 2025 aikana Lounais-Suomen aluehallintovirasto ei tehnyt arviointi- ja ohjauskäyntejä Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuoltoon. Aluehallintovirasto toimitti vuoden aikana raportin vuoden 2024 kunnallisen elintarvikevalvonnan toteumasta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella. Vuoden 2024 toteumasta pidettiin kokous aluehallintoviraston ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan kanssa. Myös terveydensuojeluvalvonnan osalta vuoden aikana saatiin raportti valvonnan toteutumisen arvioinnista terveydensuojelun Vati-tietojen perusteella. Tämä raportti käsitteli valvonnan toteumista vuonna 2024 Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon osalta.

Euroopan komission Terveiden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto (DG SANTE) suoritti elintarvikelaitosten toimintaa koskevan EU-auditoinnin Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella.

2 Elintarvikevalvonta 2025

Ympäristöterveydenhuollon yleisiä asioita, kuten henkilövoimavaroja, voimavarojen riittävyyttä ja maksutuloja on käsitelty raportin osassa 1. Valvontasuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden toteutumista on arvioitu raportin liitteessä 2.

2.1 Suunnitelmaan sisältyvät tarkastukset

Vuonna 2025 elintarvikevalvonnan säännöllisesti valvottavia kohteita oli 688. Tähän lukuun ei ole laskettu alkutuotantopaikkoja. Vuonna 2025 tehtyjen suunniteltujen tarkastusten ja toteutuneiden tarkastusten määrät toimintatyypeittäin käyvät ilmi taulukosta 1. Joitakin Vati-järjestelmän toimintatyyppinä on taulukossa yhdistetty.

Taulukko 1. Elintarvikevalvonnan suunnitelmaan sisältyvät tarkastukset kohderyhmittäin 2025

Toiminta	Suunniteltuja tarkastuksia	Toteutuneet suunnitelmaan sisältyvät tarkastukset	Tarkastusten toteutuminen %
Leipomot	6	6	100
Muu elintarvikkeiden valmistus	17	10	59
Myynti	98	81	83
Ravintolat ja grillit	98	81	83
Kahvilat	28	19	68
Laitos- ja tarjoilukeittiöt	26	27	104
Keskuskeittiöt ja pitopalvelut	58	47	81
Kuljetus ja varastointi	11	9	82
Elintarvikekontaktimateriaalit	11	7	64
Hyväksytyt elintarvikehuoneistot	55	59	107
Muut elintarvikehuoneisto	5	9	180
Vähäriskinen lihan käsittely	3	0	0
Yhteensä	416	355	85

Suunniteltu tarkastusten määrä perustuu valtakunnalliseen riskinarviointijärjestelmään ja Ruokaviraston antamaan ohjeeseen elintarvikehuoneistojen riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittelystä. Suunnitelluksi tarkastusten määräksi on merkitty hyväksytyyn valvontasuunnitelman liitteenä olleeseen yhteenvetotaulukkoon merkitty määrä. Vuonna 2025 valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista tehtiin 85 %. Vuonna 2024 vastaavasti valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista tehtiin 78 %.

Toteutuneiden suunnitelman mukaisten tarkastusten määrään sisältyvät myös uusiin kohteisiin tehty ensitarkastukset, koska nämä lasketaan Vatin raporteissa suunnitelmaan sisältyviksi tarkastuksiksi. Tästä syystä toteutuneiden suunnitelman mukaisten tarkastusten määrä on joissakin toimintatyypeissä suurempi kuin 100 %. Vuonna 2025 tehtiin taulukossa mainittujen lisäksi yksi hyväksymistarkastus, seurantatarkastuksia epäkohtien korjaamisen valvomiseksi 42 ja 10 valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta.

Tarkastettavaksi suunnitelluista kohteista 53 on lopettanut tai keskeyttänyt toimintansa vuoden 2025 aikana. Näistä 7 tarkastettiin ennen lopettamista. Tarkastamatta jäi lopettamisen vuoksi 46. Jos nämä kohteet lasketaan tarkastetuiksi, saadaan toteumaprosentiksi 96 %.

Lukuihin sisältyy vähäisissä määrin tietojärjestelmän toimintaan ja kirjausten toteutumiseen liittyvää epävarmuutta. Vuoden 2025 aikana on todettu joidenkin Vati-järjestelmän mukaisten tarkastusten puuttuvan suunnitelman yhteenvetotaulukosta. Taulukkoon on pyritty saamaan mahdollisimman totuudenmukaiset luvut vertailemalla eri lähteitä.

Eniten haasteita suunnitelman mukaisten tarkastusmäärien saavuttamisessa on vuonna 2025 ollut toimintatyypeissä muu elintarvikkeiden valmistus 59 %, elintarvikekontaktimateriaalit 64 % ja kahvilat 68 %. Kahviloiden osalta tarkastuksia ei voitu tehdä toiminnan keskeytysten ja oletettua vähäisemmän toiminnan vuoksi. Muiden kohdalla tarkastuksia oli osittain siirretty edeltävältä vuodelta, vaikka ne oli tarkastettu jo suunnitelman mukaan. Näin ollen määrissä oli jonkin verran ylimääräisiä tarkastuksia. Näiden toimintatyyppien tarkastusten toteutumiseen kiinnitetään edelleen huomiota vuonna 2026.

2.2 Muut tarkastukset, ilmoitusten ja hakemusten käsittely sekä näytteenotto

Elintarvikevientiin liittyen tehtiin 81 käyntiä vientitodistusten myöntämiseksi. Alkutuotantovalvonnan tarkastuskäyntejä tehtiin 9. Näistä osa liittyi alkutuotannon valvontaprojektiin. Maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksia tehtiin kuusi. Vuodelle 2025 suunniteltuja sikaloiden alkutuotantotarkastuksia ei resurssipuutteen takia pystytty tekemään.

Vuoden 2025 aikana käsiteltiin 82 ilmoitusta uusista huoneistoista ja yksi hyväksymishakemusta. Lisäksi käsiteltiin 53 toiminnan lopettamisesta tehtyä ilmoitusta. Sairastumis- ja haittailmoituksia käsiteltiin vuonna 2025 yhteensä 22 kpl.

Tarkastustoiminnan sekä ilmoitusten ja hakemuksen käsittelyn lisäksi työaikaa käytettiin mm. kohderekisterin päivittämisen ja tiedonhallintajärjestelmän muutosten edellyttämiin töihin, lainsäädännön ja ohjeistusten muutosten seuraamiseen, kouluttautumiseen sekä toimijoiden ja kuluttajien neuvontaan ja ohjaukseen.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmaan ei sisältynyt näytteenottoa. Ruokaviraston vierasaine- ja torjunta-ainejäämien näytteenottopyynnön perusteella on haettu näytteitä yhteensä 14 kpl. Tarkastuskäyntien yhteydessä valvottiin toimijoiden omavalvontanäytteenottoa niissä kohteissa, joissa omavalvontanäytteenottoa vaaditaan.

3 Terveydensuojelulain mukainen valvonta 2025

Ympäristöterveydenhuollon yleisiä asioita, kuten henkilövoimavaroja, voimavarojen riittävyyttä ja maksutuloja on käsitelty raportin osassa 1. Valvontasuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden toteutumista on arvioitu raportin liitteessä 2.

3.2. Tarkastukset ja ilmoitusten käsittely

Vuonna 2025 terveydensuojelulain mukaisesti säännöllisesti valvottavia toimintoja oli 511. Vuonna 2025 tehtyjen suunniteltujen tarkastusten ja toteutuneiden tarkastusten määrät toimintatyypeittäin käyvät ilmi taulukosta 2. Joitakin Vati-järjestelmän toimintatyyppijä on taulukossa yhdistetty.

Suunniteltu tarkastusten määrä perustuu valtakunnallisen riskinarviointijärjestelmän mukaisesti arvioituun valvontatarpeeseen sekä kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Suunnitelluiksi tarkastusten määräksi on merkitty hyväksytyn valvontasuunnitelman liitteenä olleeseen yhteenvetotaulukkoon merkitty määrä. Toteutuneiden tarkastusten määrää on selvitetty sekä Vati-järjestelmän raporteista että terveysvalvonnan vuosikohtaisista seuranta-aulukoista. Eri lähteistä saatujen tarkastusten määrissä ei

ollut merkittävää eroa. Yhteenvedotaulukkoon on merkitty terveysvalvonnan vuosittaisten seuranta- ja tarkastuskohteiden mukaan vuonna 2025 tehtyksi merkityt tarkastukset.

Toteumaprosenttia nostaa se, että osa vuoden 2025 aikana toimintansa aloittaneiden kohteiden ilmoitusten johdosta tehdyt tarkastukset sisältyvät toteutuneiden suunnitelmaan sisältyvien tarkastusten yhteismäärään, vaikka näitä tarkastuksia ei luonnollisestikaan ole laskettu mukaan alkuperäiseen suunnitelmaan. Vati-järjestelmä laskee myös nämä tarkastukset valvontasuunnitelman mukaisiksi. Tämä selittää sen, että joidenkin toimintatyyppien kohdalla tarkastuksia on toteutunut suunniteltua enemmän. Lukuihin sisältyy jossain määrin tietojärjestelmän toimintaan ja kirjausten toteutumiseen liittyvää epävarmuutta. Taulukkoon on pyritty saamaan mahdollisimman totuudenmukaiset luvut vertailemalla eri lähteitä.

Taulukko 2. Terveystarkastusvalvonnan tarkastukset kohderyhmittäin 2025

Toiminta	Suunniteltuja tarkastuksia	Toteutuneet suunnitelmaan sisältyvät tarkastukset	Tarkastusten toteutuminen %
Päivähoitopaikat	18	13	72
Koulut ja oppilaitokset	24	21	88
Sosiaalialan yksiköt	14	13	93
Kauneushoitola ja ihoa rikkova toiminta	22	31	148
Kuntosalit ja liikuntatilat	9	10	111
Vesilaitokset, vesiosuuskunnat	11	10	91
Uimarannat	10	10	100
Uimahallit ja maauimalat	7	5	71
Saunat	7	9	129
Majoitushuoneistot	13	10	77
Kerhohuoneistot	11	9	82
Yleisötilaisuudet	5	3	60
Yhteensä	151	144	95

Vuonna 2025 valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista tehtiin 95 %. Vuonna 2024 vastaavasti valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista tehtiin 94 %. Seuranta- ja tarkastuksia vuonna 2025 tehtiin 17. Seuranta- ja tarkastus on havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi tehtävä uusintatarkastus.

Vuonna 2025 tarkastettavaksi suunnitelluista kohteista 22 jäi tarkastamatta kohteen lopettamisen tai kohteen toiminnan keskeyttämisen takia. Näistä viisi tarkastettiin ennen toiminnan lopettamista. Vuodelle suunnitelluista tarkastuksista 20 jäi tekemättä ja nämä tarkastukset on siirretty vuodelle 2026 tehtäväksi. Vuoden aikana terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksia uusista huoneistoista käsiteltiin 36. Uusiin huoneistoihin tehtiin vuoden aikana 30 tarkastusta.

Taulukossa 2 esitettyjen tarkastusten lisäksi tehtiin 39 kansainvälisen terveyssäännösten mukaista kansainvälisessä liikenteessä olevan laivan tarkastusta Rauman satamassa sekä 27 asunnontarkastusta tai muuta terveyshaittaepäilyyn liittyvää tarkastusta. Nämä tarkastukset eivät sisälly valvontasuunnitelmaan.

3.3. Näytteenotto (talous- ja uimavedet)

Vuonna 2025 otettujen talousvesivalvontaan liittyvien valvontasuunnitelmaan sisältyvien näytteiden määrät käyvät ilmi taulukosta 3 ja uimavesinäytteiden määrät taulukosta 4.

Taulukko 3. Talousvesivalvonnan näytteenottosuunnitelman toteutuminen 2025

	Suunnitelman mukaiset näytteet	Verkostönäytteet (jatkuva valvonta ja jaksottainen valvonta)	Lähtevän veden näytteet	Toteuma %
Eura	20	20	18	100
Kokemäki	9	9	2	100
Rauma	31	28	3	100
Rauma, vesiosuuskunnat	5	10	-	150
Huittinen	56	51	2	94
Huittinen, Vampula	19	14	1	79
Säkylä	27	23	4	100

Suunniteltujen näytteiden laskennassa on edelleen eroja eri vesilaitosten kohdalla. Raumalla, Huittisissa ja Säkylässä lähtevän veden näytteet lasketaan mukaan suunnitelmallisiin näytteisiin. Eurassa ja Kokemäellä lähtevän veden näytteitä ei ole laskettu suunnitelman mukaisiksi näytteiksi. Ero laskentatavassa on huomioitu taulukon 3 toteuma-% laskettaessa.

Rauman, Kokemäen, Euran ja Säkylän osalta näytteenotto on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Rauman vesiosuuskunnista näytteitä on otettu suunnitelmaa enemmän. Vuoden 2025 aikana tarkastettiin pienen talousvesiasetuksen (401/2001) mukaiset vesiosuuskunnat. Tarkastukseen liittyen vesiosuuskunnille laadittiin näytteenottosuunnitelmat ja ensimmäiset suunnitelman mukaiset näytteet otettiin vuoden aikana.

Huittisissa talousveden näytteenotto ei ole toteutunut suunnitelman mukaisesti. Verkostosta otettavia talousvesinäytteitä on jäänyt ottamatta kuusi. Näytteenotto on jäänyt toteutumatta, koska näytteenottopaikat ovat yksityisiä kiinteistöjä eikä niistä ole saatu näytettä näytteenottohetkellä. Näytteenoton toteutumiseen kiinnitetään jatkossa erityistä huomiota. Jos näytettä ei saada näytteenottohetkellä huolehditaan, että näyte tullaan ottamaan myöhemmin. Kun vedenjakelualueiden valvontatutkimusohjelmia päivitetään lähivuosien aikana, pyritään luopumaan yksityisistä kiinteistöistä näytteenottopisteinä. Haastetta tähän kuitenkin aiheuttaa sopivien näytteenottopisteiden puuttuminen vedenjakelualueen kaikissa osissa. Lähtevän veden näytteistä on jäänyt ottamatta yksi näyte, koska yksi vedenottamoista ei ole ollut käytössä.

Elintarvikehuoneistojen käyttämän ja muun kaupallisen toiminnan yhteydessä käytettävän talousveden (vedenlähde kaivo) valvonta toteutui vuonna 80 %. Suunnitelluista näytteistä yksi jäi ottamatta.

Talousvesinäytteiden ottaminen on Eurassa, Kokemäellä, Huittisissa ja Säkylässä ollut vesilaitosten vastuulla. Raumalla terveysvalvonnan henkilöstö on ottanut jaksottaisen valvonnan näytteet, ja jatkuvan valvonnan näytteet on ottanut ulkopuolinen näytteenottoja. Vesiosuuskuntien näytteet on ottanut terveysvalvonta.

Taulukko 4. Uimavesivalvonnan näytteenottosuunnitelman toteutuminen 2025

	Suunnitelma, uimarannat	Näytteet, uimarannat	Toteuma %	Suunnitelma, uima-allasvedet	Näytteet, uima-allasvedet	Toteuma %
Eura	28	27	96	40	39	98
Huittinen	9	9	100	26	29	112
Kokemäki	12	12	100	24	24	100
Rauma	62	63	102	141	289	205
Säkylä	24	24	100	12	12	100

Uimavesivalvonnan näytteisiin ei ole laskettu mukaan viitearvojen ylittävien tulosten vuoksi otettuja lisänäytteitä. Vuoden 2025 aikana näitä lisänäytteitä uimarannoilta otettiin neljä. Uimakieltoon asetettiin yksi uimaranta ja uimakielto saatiin purettua heti lisänäytteen tuloksen valmistumisen jälkeen. Terveysvalvonnan henkilöstö ottaa uimarantojen uimavesinäytteet.

Eurassa, Kokemäellä ja Säkylässä yleisten altaiden valvonta on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Eurassa yksi allasvesinäyte jäi ottamatta, koska allas oli pois käytöstä. Huittisissa valvontasuunnitelmassa on ollut virhe näytemäärissä, jolloin näytteitä on otettu suunniteltua enemmän. Näytteenotto on toteutunut uimahallin valvontasuunnitelman mukaisesti. Raumalla vuoden 2025 aikana avattiin uusi uimahalli, jonka näytteenottoa ei voitu ennakoida valvontasuunnitelmaa tehtäessä. Uudesta uimahallista näytteitä otettiin huomattavasti enemmän kuin vanhasta uimahallista. Suunnitelmaan on laskettu näytemäärät vanhan uimahallin valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Vanha uimahalli suljettiin Raumalla keväällä 2025 uuden uimahallin käyttöönoton jälkeen. Yleisten altaiden näytteitä ottavat sekä toimijat että terveysvalvonnan henkilöstö.

4 Tupakka- ja lääkelakien mukainen valvonta 2025

Tupakka- ja lääkelakien mukaisen valvonnan säännöllisesti valvottavien valvontakohteiden tarkastusten määrät vuonna 2025 käyvät ilmi taulukosta 5. Valvontasuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden toteutumista on arvioitu raportin liitteessä 2. Uusintatarkastuksia tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikkoihin tehtiin kuusi ja nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoihin kaksi.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupahakemuksia ja tukkumyynnin hakemuksia käsiteltiin yhteensä yhdeksän. Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemuksia käsiteltiin kolme.

Tupakkalain mukaisia ilmoituksia käsiteltiin viime vuoden aikana 56. Suurin osa näistä ilmoituksista koski savuttomien nikotiinituotteiden myynnin ilmoituksia. Savuttomat nikotiinituotteet lisättiin tupakkalain piiriin lakimuutoksen myötä kesällä 2025. Lain voimaan tulon jälkeen tupakan vähittäismyyntipaikkojen on pitänyt tehdä ilmoitus savuttomien nikotiinituotteiden myynnistä kunnalle. Vähittäismyyntipaikoista kuusi lopetti tupakan myynnin vuonna 2025.

Taulukko 5. Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan tarkastukset 2024

Toiminta	Suunniteltuja tarkastuksia	Toteutuneet suunnitelmaan sisältyvät tarkastukset	Toteuma %
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikat	47	30	64
Nikotiinivalmisteiden myyntipaikat	22	19	86
Yhteensä	69	49	71

5 Eläinlääkäripalvelut sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta 2025

Vuoden aikana valmistauduttiin uuden eläinlääkintähuoltolain (285/2023) voimaan tuloon. Lain voimaantulon valmistelu vaati merkittävästi työaikaa. Vuoden aikana tehtiin markkinaselvitys Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella toimivista yksityisistä palveluntuottajista, päätettiin järjestämisvastuun laajuudesta sekä hyväksyttiin eläinlääkintähuoltoa koskeva taksa. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tuli voimaan 1.1.2026. Valvontasuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden toteutumista on arvioitu raportin liitteessä 2.

5.1 Eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu

Eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu ovat olleet arvion mukaan suunnitellun mukaiset. Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman mukaan ei-kiireellinen vastaanottoaika pitää pystyä järjestämään eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta viikon sisällä tilauksesta. Järjestelmää tavoitteen seuraamiseksi ei ole.

Tietoja eläinlääkärikäyntien määristä on taulukossa 6. Taulukossa virka-ajalla tarkoitetaan muuta kuin päivystysaikaa.

Taulukko 6. Kunnaneläinlääkäripalvelujen hoitokäynnit vuonna 2025 (Taulukossa mukana sekä toiminta-alueen asiakaskäynnit että toimita-alueen ulkopuoliset asiakaskäynnit)

	Käynnit virka-aikana	Käynnit päivystysaikana	Käynnit yhteensä
Pieneläinkäynnit	5121	505	5626
Suureläinkäynnit	748	174	922
Käynnit yhteensä	5869	679	6548

Pieneläinpotilaista noin 91 % hoidettiin virka-aikana ja noin 9 % päivystysaikana. Suureläinpotilaista virka-aikana hoidettiin noin 81 % ja päivystysaikana noin 19 %.

Terveystuotantopalveluita tuotantoeläintiloille on pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavasti. Kunnaneläinlääkärit tekivät toimintavuoden aikana 101 terveydenhuoltokäyntiä tuotantoeläintiloille.

Taulukkoon 7 on kerätty eläintauti- ja eläinten hyvinvoinnin valvonnan käyntimäärät sekä löytöeläinten hoitoa koskevat tunnusluvut.

Taulukko 7. Eläinsuojelu, eläintautivalvonta ja löytöeläinten hoito vuonna 2025

Eläinsuojeluvalvonnan käynnit	243
Eläintautivalvonnan käynnit	268
Hoidetut löytökoirat	9
Hoidetut löytökissat	95
Löytöeläinten hoidon kustannukset	59 400

Löytöeläinten hoito on järjestetty ostopalveluna. Hoidetuista löytökoirista kaikki yhtä lukuun ottamatta saatiin palautettua omistajalleen. Yksi löytökoirista lopetettiin. Löytökissoista omistaja lunasti 20. Uuteen kotiin sijoitettiin 66 kissaa. Kissoista 9 lopetettiin. Löytöeläinten hoitamisen kustannukset olivat noin 570 € eläintä kohti.

Liitteet:

Liite 1 Ympäristöterveydenhuollon toiminnan vertailu vuosien 2024 ja 2025 välillä

Liite 2 Valvontasuunnitelman tavoitteiden toteutuminen